

3 Saemien maajhөөhpehtimmie

Kevin Johansen, Cand.polit. Tromsøen Universiteeteste / Universidad de Granada.
Seniorraeriestæjja Nordlaanten Fylhkenålma

Iktedasse:

Mænngan goh ööhpehtimmielaakem Nöörjesne sjiehtesji, gaajhkh saemien learohkh aktem jijtse reaktam utnieh saemien lierehtimmiem skuvlesne åadtjodh. Jijnjh saemienlearohkh Leah dajvine årroeminie gusnie stieres saemienlohkehtæjjah eah gååvnesh. Daagkeri veajkoej skuvleaajhtere tjuara jeatjah lierehtimmiehammoeh saemiengielesne faalehtidh. Dihte mij jeenjemes åtnasåvva lea maajhөөhpehtimmie. Gærja "Samiske tall forteller" lea aarebi vihtiestamme ahkedh jienebh saemieh Nöörjesne staaride juhtieh. Dan åvteste dle saemien maajhөөhpehtimmie sæjhta daerpiesåbpoe sjidtedh jaepiej åvtese.

Daate kapihtele saemien maajhөөhpehtimmiem giehtjede aktene histovreles perspektijvesne, jih evtiedimmiem learohkelåhkoste vuartesje dej minngemes luhkie jaepiej, dovne åarjel-, julev- jih noerhtesaemien gielesne. Juktie maajhөөhpehtimmien lårhkoem dehtie ållesth learohkelåhkoste saemien gielesne daejriehdidh, dle taalide aaj dejnie ållesth saemien learohkelåhkojne vierteste.

Muvhtine faagebyjresinie maajhөөhpehtimmiem utnieh goh akte nåakebe lierehtimmievuekie. Jih daesnie fåantoe lea jienebh mytah goh faaktah. Maajhөөhpehtimmie maahta evve seamma hijven (jallh ij dan hijven) goh jeatjah lierehtimmie. Learohkh mah sijen saemienlierehtimmiem åadtjoeh maajhөөhpehtimmien tjirrh, edtjeh aaj dejtie seamma maahtoeluide haalvedh learoesoejkesjinsie goh jeatjah saemienlearohkh, jih seammalaakan vuarjasjamme sjidtedh. Dan åvteste vihkeles saemien maajhөөhpehtimmie lea seammavyörtegs jeatjah saemienlierehtimmie, jih dan gaavhtan aaj goh gaajhke jeatjah gielelierehtimmie.

Maajhөөhpehtimmie lea jeenjemasth akte råajvarimmie aalkoealmetjijstie orreme, gosse juhteme staaride lea innovatjive lierehtimmiehammoeh krieveme. Kanada lea dej voestes gaskem orreme mij daejnie lierehtimmievuekine eelki dejtie First Nations-almetjidie mah staarine jih stuerebe sijjine årroejin, jih idtjin stieres lohkehtæjjam indianeregielesne utnieh. Nöörjesne åajvahkommes saemieh mah lierehtimmiem maajhөөhpehtimmien tjirrh åadtjoeh, guktie aaj daesnie dle akte tjielke aalkoealmetjedimensjovne.

4.1 Aalkoe

Jaepien 2014 lij luhkie jaepieh mænngan öörnedamme saemien maajhөөhpehtimmie tseegkesovvi Nöörjesne. Våarome dan åvteste lij akte stuerebe daerpiesvoete jeatjah lierehtimmievuekieh utnedh saemien gielesne, mænngan doh jeanatjommes internaateskuvllh

orrijaduin. Aktine prosjektine nierhki áarjelsaemien dajvesne – *Áarjelsaemien hiejeskuvline*, gusnie lierehtimmiem jeatjahtehti naemhtie guktie learohke meehti gáetesne ároodh jih seamma tíjjen saemienlierehtimmiem áadtjodh mij lij nænnoestamme reaktan tíjrrh.

Tjælkestimmieh:

Maahta maajhööhpehtimmiem naemhtie tjælkestidh:

«Maajhööhpehtimmiem lea akte vuekie ööhpehtimmiem öörnedidh gusnie learohke jallh studente ellies jallh ánneti gaskesem learoesijjine átna bieleden jítje daarpesjidh stieresne ároodh daennie sijjesne»⁶.

Daam lierehtimmienvuekiem maahta aaj gohtjesovvedh fleksijbele lierehtimmiem, nedtelearoeh, IKT-dáárjeme lierehtimmiem, fleksijbele lierehtimmienvuekie jnv.⁷.

4.1.1 Juridihkeles viédtdimmie

Saemien maajhööhpehtimmiem lea akte jeatjahlaakan lierehtimmienvuekie gusnie tjoejem jih guvviem nuhtjie *skypen* tíjrrh, tjoeye jih guvviem-studijoven tíjrrh jallh viehkine jeatjah teknihkeles vekijsste.

Daate reakta lierehtimmiem saemien gielesne áadtjodh lea nænnoestamme ööhpehtimmielaakesne § 6, jih mieriedimmesne ööhpehtimmielaakese § 7-1 mah jeatjah lierehtimmienvuekie állermaehtieh. Ööhpehtimmielaake § 13-1 jeahta tjielte jih skuvleajhtere dah mah diedtem utmieh lierehtimmiem illedh, aaj saemien lierehtimmiem.

Saemien learohki reaktah sagke nænnoesábpoe sjáidtin mænngan ööhpehtimmielaake sjiehtesjamme sjáidti jaepien 1998. Bielelen daate laake saemien gielelierehtimmiem lij sán gaajh viesjiehtábpoe orreme daan biejjien.

4.1.2 Maajhööhpehtimmiem historije

Maajhööhpehtimmiem lea gaskenasjovnaale bielesne, áajvahkommes akte ráajvarimmiem orreme aalkoealmetjijstie gusnie First Nations Kanadasne jih American Indian USA:sne lin dej voestes gaskem mah eelkin lierehtimmiem faalehtidh daejnie vekieme (Lindberg jih jienebh 2003)⁸. Daam vekiem evtiedin dan ávteste lij daerpies lierehtimmiem dejniem dajvine gusnie stoerre gáhkoe, jih gusnie maehteles lohkehtájjah fáátesin. Ánneti dan ávteste daate lij akte ráajvarimmiem aalkoealmetjijstie dle utnin maajhööhpehtimmiem goh vekieme, goh akte ööhpehtimmiem náakebe kvaliteeteste goh aerpievuekiem ööhpehtimmiem klaassetjiehtjelisnie (op.cit.s.2).

Goh aarebi neebneme lea dihte öörnedamme maajhööhpehtimmiem tseegkesovvi jaepien 2004 Nöörjesne, mænngan prosjekth lin tíjrehtamme mah ulmine utnin saemien learohkh edtjin saemien gielelierehtimmiem dáastodh jih seamma tíjjen maehdedh gáetesne ároodh.⁹

⁶ Wikipedia: <http://no.wikipedia.org/wiki/Fjernundervisning>

⁷ Ööhpehtimmiemdirektovraate 2015

⁸ Lindberg, Tracey, Priscilla Campeau jih Janice Makokis: “Indigenous Distance Education” : *Cultural Survival* 27.4 (Daelvien 2003).

⁹ Rønning, Wenche: *Sørsamisk opplæring ved hjemmeskoler*. NF-reektetse nr. 1, 2005. Nordlandsforskning

Juktie ööhpehtimmielaakem sjihtesji dellie aaj buajhkaji jijnjh skuvleaahterh saemien jarngedajvi ålkoli sijhtin stoerre dâeriesmoerh utnedh stieres lierehtimmiem saemien gielesne faalehtidh (Rønning, s.9).

Dihthe maalle mij evtiesovvi akten jeatjahlaakan lierehtimmienvuakan, golme dimensjovnh utni:

1. Maajhööpehtimmie
2. Minneden lohkehtæjja
3. Gieletjåanghkoeh

Lierehtimmiemaalle evtiesovvi aktene lihke govlesadtemisnie saemien lierehtimmiemyresigujmie jih staateles åejvieladtjh vööjnin daerpies institusjovnh mej lihke gaskese saemien lierehtimmiemyresigujmie, iktedimmiediedtem utnin saemien maajhööpehtimmien åvteste .

Fylhkenålmah Finnmaarkesne jih Nordlaantesne gihtjesovvin mejtie dah sijhtin daam iktedimmiediedtem vaeltedh staateles åejvieladtjijste. Fylhkenålmah lin positijve, men vaestiedin dah ajve sijhtin aktem dagkeres diedtem vaeltedh jis saemien lierehtimmiemyresjesh vienhtin daate lij maereles jih vaajteles. Departemeente saemien byjresigujmie govlesadtin mah åssjaldahkem dâarjoehtin. Dan åvteste Finnmaarkhen fylhkenålma iktedimmiediedtem åadtjoeji noerhtesaemien maajhööpehtimmien åvteste jih Nordlaanten fylhkenålma iktedimmiediedtem åadtjoeji åarjelsaemien maajhööpehtimmien åvteste.

Dan baelien idtjin aktem seammaplieres iktedimmiediedtem vuarjesjh julevsamien maajhööpehtimmien åvteste, men mænngan julevsamien maahtoebyjresigujmie govlesadteme dubpiebasse, Nordlaanten fylhkenålma aaj iktedimmiediedtem åadtjoeji julevsamien maajhööpehtimmien åvteste.

4.1.3 Saemien maajhööpehtimmie daanbiejjen

Saemien maajhööpehtimmie akte naa gelliesårhts faagesuerkie, gusnie mahte 20 ektievoeth maajhööpehtimmiem saemien maanide jih noeride faalehtieh, dovne maadthskuvlesne jih jårhkeskuvlesne. Ööhpehtimmie vadtasåvva noerhte-, julev jih åarjelsaemien gielesne jih voestes – jih mubpiengielese. Institusjovnh mah lierehtimmiem faalehtieh leah dovne tjjelten skuvlh, tjjelten skuvlh staaten finansieradimmine, fylhkentjjetlen skuvlh, staaten skuvlh jih privaate gielejarngh. Iktedimmie jih bievnesh leah vihkeles ihke systeeme dan åvteste fungerede.

Daah institusjovnh saemien maajhööpehtimmiem faalehtieh daan biejjen:

Noerhtesaemien

Guovdageaidnun maanaskuvle
Guovdageaidnun noereskuvle
Sirman skuvle, Deatnu
Saemieskuvle Deatnusne
Saemieskuvle Tromsesne
Mannalden skuvle
Billefjord byjjenimmiejarnge
Masi Skuvle, Guovdageaidnu
Bossekop skuvle, Alta
Tverrelvdalen skuvle, Alta

Karasjohken skuvle
Saemien jáarhkeskuvle, Karasjohka
Noerhte-Tromsen jáarhkeskuvle, Nordreisa

Julevsamien:

Mørkvedmarka skuvle, Bådådđjo
Árran julevsamien jarnge
Daesnie Mørkvedmarka skuvle diedtem átna maajhööhpheptimmien ávteste maadthskuvlesne jñh
Árran jáarhkeööhpeptimmien ávteste

Áarjelsamien:

Gaske-Nöörjen Saemieskovle, Aarborte¹⁰
Áarjel-Saemiej Skuvle, Snåase
Praahken byjjenimmie- jñh voengejarnge
Kråangken jáarhkeskuvle
Aajege - Röörosen jáarhkeskuvle

Aarborte, Snåase jñh Praahke áarjelsamien maajhööhpheptimmien maadthskuvlese faalehtieh jñh
Kråangeke jñh Aajege jáarhkeööhpeptæmman.

Solstad jñh jienebh jiehtieh reektehtsisnie *Samisk via fjernundervisning (Saemien maajhööhpheptimmien tjirrh)* (NF-reektehtse nr. 10/2012) fer jijnjh gáávnesieh mah maajhööhpheptimmien faalehtieh (s.117).

4.1.4 Maajhööhpheptimmiefaalenassen daerpiesvoete

Aarebi láchkoeh gærjeste *Samiske tall forteller*, vuesiehtieh ahkedh jienebh saemieh staaride juhtieh. Lissine saemieh sijhtieh mah staaride jñh stuerebe sijjide juhtieh, dej maanah edtjeh saemienlierehtimmine jáerhkedh juhtemen mænngan. Gellie lohkehtæjjah saemien gielemaahtojne fáátesieh jñh daate sæjhta jiehtedh jijnjh tjelth sijhtieh stoerre haestemh unedh saemienlohkehtæjjah skååffedh. Tjåanghkan daate sæjhta jiehtedh ahkedh jienebh sijhtieh saemien maajhööhpheptimmien mietie gihtjedh bætijen aejkien, jñh jienebh maanah sijhtieh sijjen saemienlierehtimmien áadtjodh goh maajhööhpheptimmie, dagke vuesiehtimmien gaavhtan gieletjåanghkojne ektine.

4.1.5 Strategeles soejkesje saemien maajhööhpheptæmman:

Staaen áejvieladtjh jñh ovnessie faagebyjresh Leah sijhteme aktem ellies vuekiem evtiedidh guktie maahta saemien maajhööhpheptimmien faalehtidh, saah man saemien giele lea bijre. Jaepien 2012 Ööhpeptimmiedirektovraate aktem barkoedáehkiem tseegki mij laavenjosti evtiedimmien bijre aktede strategeles soejkesjistie saemien maajhööhpheptæmman. Ööhpeptimmiedirektovraate dan mænngan soejkesjem tjåanghkan geesi jñh dam áehpiedehti sjyöhteheke byjresidie.

Akte vihkeles mearhketje soejkesjisnie lij raeriestidh aktem saemien maajhööhpheptimmiedienesjem tseegkedh mij gaskem jeatjah edtji saemien maajhööhpheptimmien faalehtidh dejnie ovnessie gieline, aktem aktivyöki barkoem

¹⁰ Gaske-Nöörjen saemieskovle aaj maajhööhpheptimmien faalehte noerhtesamien learoehkidie jñh áarjelsamien maajhööhpheptimmien jáarhkedaltesisnie.

sjehtesjidh saetniestijjeste jñh nedtebaseradamme ööhpehtimmeste jñh digitaale boelhkha faalehtidh. Learohki reakta gieletjáanghkoeh áadtjodh aaj vuartasjamme sjídti soejkesjisnie. Jienebh dejstie aktöörijste saemien maajhööhpehtimmien sisnjelen jeehtin dah lin ovgeahpan soejkesjisnie. Maahtoedepartemeente mænngan Ööhpehtimmiedirektovraatem stilli dam strategeles soejkesjem tjelkestidh jñh soejkesjen áasam aerviedidh. Maahtoedepartemeente ij leah naan sjæjsjalimmiem vaalteme dejtie minngemosth juvnehtimmiem stillemsnie. Lissine Maahtoedepartemeente ööhpehtimmiedirektovraatem birri aktem mierievierhkem evtiedidh saemien maajhööhpehtæmman aktene lihke laavenjostosne Finnmarhken fylhkenálmine jñh Nordlaanten fylhkeálmine. Daate mierievierhkie edtja dirreginie ároddh Fylhkenálmide guktie lissiehtamme kvaliteete jñh seammavyörtegsvoete faalenassine sjídtieh, jñh biëvnesh vadta skuvle-aajhteridie, eejhtegidie jñh learoehkidie.

4.1.6 Maahtoedaerpiesvoete maajhööhpehtimmiemetodihkesne

Aaj daan biejjien dle jeenjesh mah vienhtieh maajhööhpehtimmiem ij leah akte geesjeles vuekie gielelierehtæmman, jñh dan ávteste dihte ajve akte vuekie maam maahta nuhtjedh gosse aerpievuekien lierehtimmiem ij maehtieh faalesovvedh. Athabasca University Kanadasne, mij lea akte dejstie institusjovnijste mij lea jeenjemes maajhööhpehtimmiem barkeme aktene aalkoelalmetjerspektijvesne, tjíerteste maajhööhpehtimmiem maahta unnemes seamma jolle njeptjijem utnedh goh aerpievuekien lierehtimmiemvuekieh (Lindberg jñh jienebh 2003, s.2).

4.2 Sisvege saemien maajhööhpehtimmesne

Goh aarebi neebneme dle maajhööhpehtimmiemfaalenasse ánnetji joekehts orreme dejnie ovmessie gieledajvine. Maahta hijven fáantoe ároddh man ávteste naemhtie, juktie gieletsiehkie dan joekehts. Vuelielisnie akte ánehks buerkiestimmiem dejstie ovmessie maallijste. Maajhööhpehtimmiemlearohkh joekehts tæjmoeláhkoe utnieh, jñh fáantoe lea mejtie saemien gielem voestes- jallh mubpiengieline veeljeh, jñh mennie jaepiedaltesisnie dah leah. Tabellenesne vuelielisnie gaskemedtien jaepietæjmoeláhkoe tjáádtje saemien gielesne voestesgieline jñh mubpiengieline.¹¹

Tabelle 4.1 Tjáanghkie jaepietæjmoeláhkoe saemien gielesne voestes- jñh mubpiengieline

Learoesojkesje/klaassedaltese	Jaepietæjmoeláhkoe
Saemien voestesgieline	
1.-4. Klaasse	160
5.-7. Klaasse	104
8.-10.klaasse	94
Saemien mubpiengieline	
1.-7. Klaasse	87
8.-10. Klaasse	76
Jáarhkeööhpehtimmiem studijgoerchten faagh	103
Jáarhkeööhpehtimmiem barkoefaagh	45

Learohkh mah lierehtimmiem utnieh saemien gielesne slyöhpoeh vuarjasjimmiem baategielesne áadtjodh jñh slyöhpoeh lierehtimmiem utnedh jeatjah ammesgieline, jis sjíhtieh.

¹¹ Udir -1-2014 Maahtoelutnjeme faage- jñh tæjmoejokedimmiem jñh faalenassestruktuvre

Vihkeles tjierstedidh saemien learohkh maectieh veeljedh dovne nöörjen jih saemien gielem voestesgieline. Dellie tæjmoelâhkoe voestesgielesne jih mubpiengielesne tjâanghkan biejesâvva, jih dan mænngan seammlaakaan juaka gieli gaskem, jallh leavloe biejesâvva dan gielese maam learohke sæjhta nænnoestetedh. Annjebodts ij leah sjehteladteme learohkh maectieh veeljedh lierehtimmiem âadtjodh göökte saemien gieline skuvlesne¹². Doh jeanatjommes learohkh mah maajhööhpheptimmiem dâastoeh leah saemien mubpiengieeline veeljeme.

Noerhtesaemien:

Noerhtesaemien lea dihte giele maam jienebelâhkoe maajhööhpheptimmieleroehkijstie âtna. Maallen mietie dle learohkh aktem lâhkoem maajhööhpheptimmeste âadtjoeh, jih gelliej veajkoej dle dam hospiteradimmine ektede aktene saemienklaassesne naakeninie dejstie tæjmojste mejtie learohke ââdtje. Jeatjah baakoegujmie dle bielieh lierehtimmeste maajhööhpheptimmie, jih bielieh leah goh learohke aktene saemienklaassesne. Muvhth learohkh læjkan ajve maajhööhpheptimmiem âadtjoeh jih eah hospiteradimmiem âadtjoeh. Maakta jienebh fâantoeh âroddh disse, men akte fâantoe lea joekoen doh nööremes learohkh eah maectieh oktegh vuelkedh hospiteradæmman, jih gosse eejhtegh jallh mubpieh tjuerieh learohkem dâeriedidh, dellie maahta geerve sjïdtedh dam buektiehtidh.

Julevsæmien:

Vænie maajhööhpheptimmieleroehkh julevsæmien gielem maadthskuvlesne âtneme, mij joekoen lea dan âvteste jienebh seamma sijjine âroeh goh vuesiehtimmiem gaavhtan âarjelsæmien dajvesne. Jâarhkeööhpeptimmesne sagke jienebh learohkh, mij gaskem jeatjah lea dan âvteste gaajhkh julevsæmien learohkh jâarhkeööhpeptimmesne sijjen lierehtimmiem âadtjoeh goh maajhööhpheptimmie.

Âarjelsæmien:

Âarjelsæmien dajvesne almetjh bârode âroeh jih aerpievuekien mietie jijnjh maajhööhpheptimmieleroehkh. Learohkh abpe tæjmoelâhkoem âadtjoeh goh maajhööhpheptimmie jih jijnjh dejstie learoehkijstie gieletjâanghkoeh âadtjoeh lissine. Doh ovmessie maajhööhpheptimmiefaalehtæjjah joekehts öörnegh dan bïjre utnieh. Gaske-Nöörjen saemieskovle govhte vâhkoeh gieletjâanghkojste faalehte. Âarjel-sæmiej skuvle Snâasesne njieljie vâhkoeh faalehte jih Praahken byjjenimmie- jih voengejarngæ göökte-golme vâhkoeh. Jâarhkeööhpeptimmesne âeniehkâbpoe tjâanghkoeh utnieh. Muvhth dejstie learoehkijstie maajhööhpheptimmiem aktanieh minneden lohkehtæjjine.

4.3 Evtiedimmie saemien maajhööhpheptimmeste dej minngemes luhkie jaepiej

Vuelielisnie evtiedimmiem learoehkelâhkoste buerkiestamme dejtie minngemes luhkie jaepide. Doh taalh parentesesne vuesiehtieh man gallesh learoehkijstie mah saemien voestesgieline âtneme. Jâarhkeööhpeptimmesne naan gille learohkh lierehtimmiem ââdtjeme saemien gielesne ammesgieline. Daah leah daesnie meatan vaaltasovveme taaline mubpiengielese.

¹² Skuvleaaajhteren lea ellies nuepie lierehtimmiem faalehtidh göökte saemien gieline, men eah sijhth beetnegh bââstede âadtjodh dan mubpien saemien gielese. Vaallah faage- jih tæjmoejoekedimmie gænnah lierehtæmman sjehteladta göökte saemien gieline, guktie daagkeri veajkoej dle lierehtimmie sjædta siejhme skuvletjijjen âlkolen âroddh.

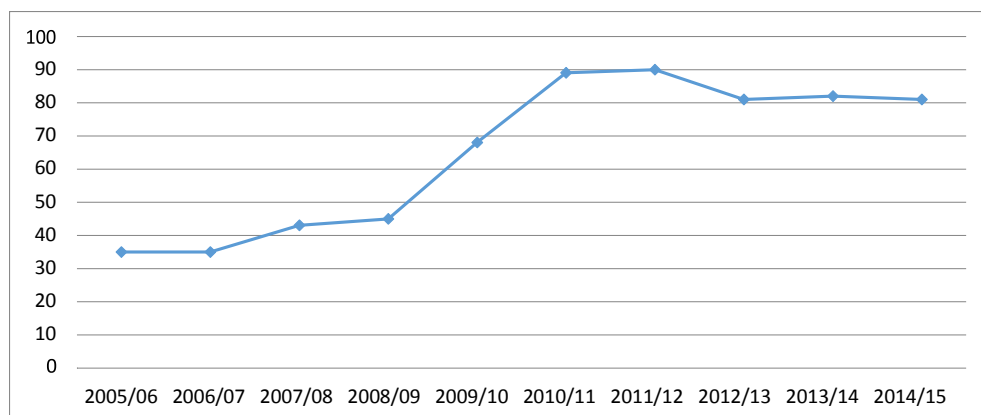
4.3.1 Noerhtesaemien

Tabelle 4.2 Maajhööhpehtimmie noerhtesaemien¹³

	2005 / 06	2006 /07	2007 /08	2008 /09	2009 /10	2010 /11	2011 /12	2012 /13	2013 /14	2014 /15
Maadthskuvle (saemien 1.gieline parentesesne)	35	35	43	45	68 (19)	89 (9)	90 (14)	81 (8)	82 (7)	81 (8)

Bijjielisnie vuejnebe dejtie riektes learohketaalide noerhtesaemien maajhööhpehtæmman dej minngemes luhkie jaepiej.

Figuvre 4.1 Learohkelåhkoe maajhööhpehtimmesne maadthskuvlesne noerhtesaemien gielsesne

Figuvre 4.1 vuesehte learohkelåhkoe noerhtesaemien maajhööhpehtæmman aktem tjarke lissiehtimmim utni jaepiej 2008-2012, jiih dan mænngan ånnetji unnebe sjidti. Daan biejjien doh taalh sagke jollehkåbpoe goh jaepien 2008-2009, guktie maahta aerviedidh learohkelåhkoe lea sãemiesmearan tjåadtjoen sjidteme dej bööremes jaepiej nuaesne, men annje sagke jollehkåbpoe goh luhkien jaepien gietjeste.

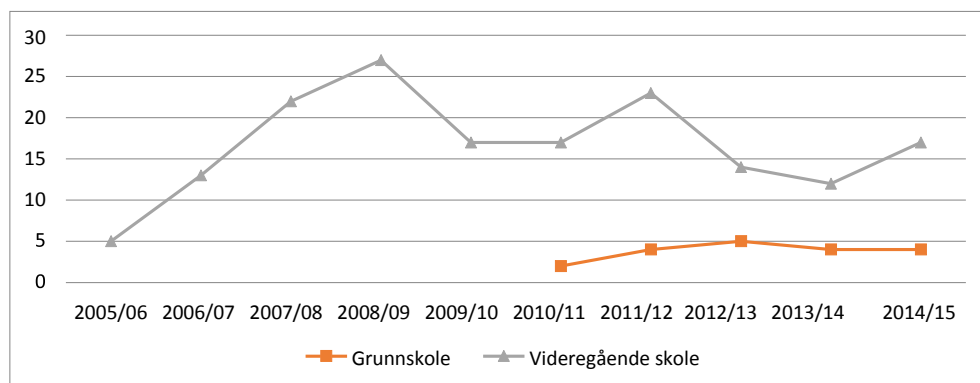
¹³ Ij leah gáaradamme taalide noerhtesaemien maajhööhpehtæmman jáarhkeööhpehtimmesne gaavnedh.

4.3.2 Julevsaemien

Tabelle 4.3 Maajhööhpehtimmie julevsaemien

	2005 /06	2006 /07	2007 /08	2008 /09	2009 /10	2010 /11	2011 /12	2012 /13	2013 /14	2014 /15
Maadthskuvle ¹⁴						2	4	5	4	4
Jáarhkedaltese	5 (5)	13 (8)	22 (13)	27 (5)	17 (8)	17 (4)	23 (4)	14 (4)	12 (4)	17 (4)
Gieletjáanghcoe				9	23	9			16	

Figuvre 4.2 Learohkelâhkoevtiedimmie maajhööhpehtimmesne, julevsaemien

Figuvre 4.2 vuesehte learohkelâhkoe julevsaemien maajhööhpehtemman jáarhkedaltesisnie baarohne jáhta jih raaktan daelie læsseneminie. Akte dagkeres learohkelâhkoe mij dan jijnjem gajva stoorre haestemh vada dejtie mah maajhööhpehtimmie faalehtieh gosse edtjeh soejkesjidh tijjen ávtese man jijnjh lohkehtæjjah daerpies. Gosse ij learohkelâhkoem daejrieh jaepeste jaapan dellie geerve vuesehtimmie gaavhtan stoorre ráajvarimmieh voebnesjidh akten ulmiestuvrelth mahtoelutnjemen bijre maajhööhpehtimmie lohkehtæjjide.

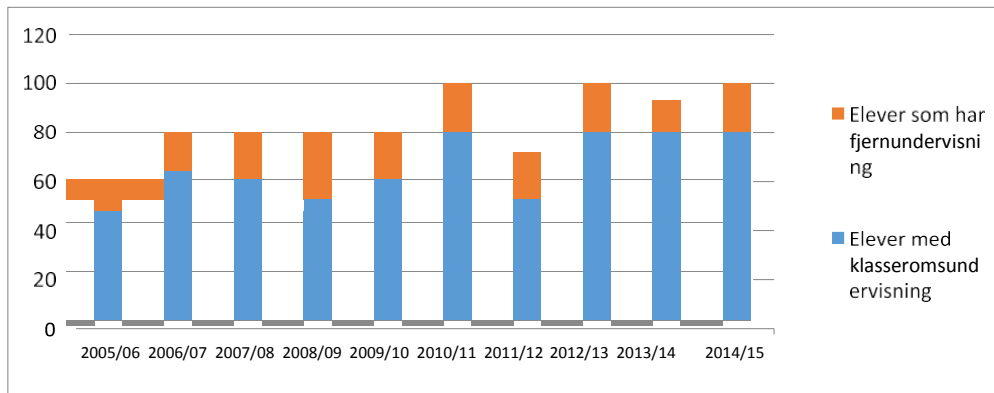
Maadthskuvlese figuvre vuesehte learohkelâhkoe lea onne, men jiebne. Tjuara aerviedidh stoorre nuepie gáávnese learohkelâhkoem lissiehtidh julevsaemien maajhööhpehtimmie sisnjelen.

¹⁴ Öörnedamme julevsaemien maajhööhpehtimmie idtji aelkieh ávtelen 2010, dan ávteste eah taalh aarebistie gáávnesh.

Tabelle 4.4 Learohkelâhkoe julevsæmien âllesth

	2005 /06	2006 /07	2007 /08	2008 /09	2009 /10	2010 /11	2011 /12	2012 /13	2013 /14	2014 /15
Learohkelâhkoe	56 (29)	77 (31)	79 (25)	77 (27)	81 (26)	97 (29)	72 (25)	98 (30)	93 (19)	99 (22)

Figvre 4.3 Joekedimmie maajh  hpehtimmie j  hpehtimmie klaassetjiehtjielisnie julevsæmien.

Figvre 4.3 vuesehte dihte st  remes bielie dehtie julevsæmien learohkelâhkoste sov lierehtimmiem âadtje goh st  eres   hpehtimmie. J  arhkedaltesisnie gaajhkh julevsæmien learohkh sijjen reaktan tj  rrh, lierehtimmiem âadtjoeh goh maajh  hpehtimmie. Daate s  jhta jiehtedh dihte mij maajh  hpehtimmiem faalehte julevsæmien j  arhkedaltesisnie lea eevre vihkeles ihke julevsæmien learohkh j  arhkedaltesisnie sijjen saemienlierehtimmiem âadtjoeh.

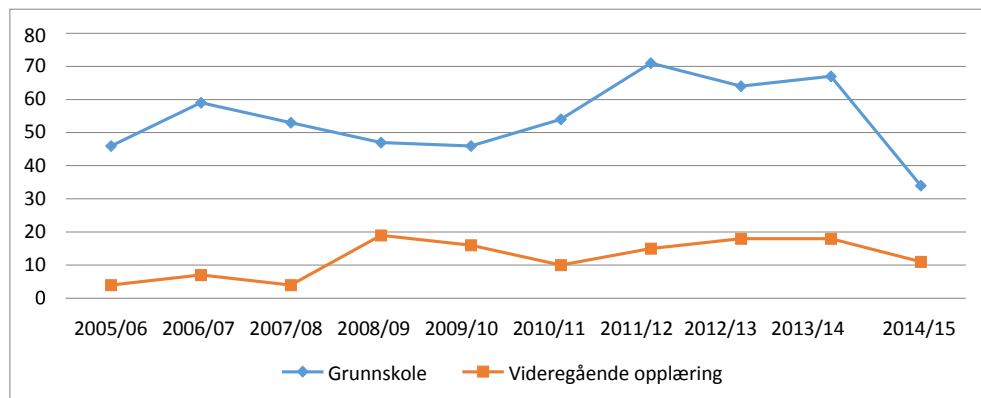
4.3.3   arjelsæmien

Tabelle 4.5 Maajh  hpehtimmie   arjelsæmien gielesne

	2005 /06	2006 /07	2007 /08	2008 /09	2009 /10	2010 /11	2011 /12	2012 /13	2013 /14	2014 /15
Maadthskuvle	46	59	53	47	46	54	71	64	67 (3)	34 (3)
J��arhkedaltese	4	7 (1)	4 (1)	19	16	10 (1)	15 (1)	18 (4)	18 (3)	11 (1)
Gieletj��anghcoe maadthskuvle ¹⁵	53	54	85	65	49	54	54	58	34	54
Gieletj��anghcoe j��arhkedaltesisnie	3	6	13	12	10	9	15	15	19	7 ¹⁶

¹⁵ Lissine dehtie neebneme gieletj  anghkojde,   arjelsæmien learohkh lin meatan prosjektesne Saemesth die! Boelhken 2008-2011,   arjelsæmien gielebiesieh, akte Interreg-prosjekte maam Saemieskuvlest  vroe j  h Nordlaanten fylhken  lma  ornedin. Daejn   gielebiesine medtie 40-85   arjelsæmien learohkh maadthskuvlesne lin meatan, n  orjen j  h sveerjen bieleshte.

Figuvre 4.4 Learohkelâhkoev tiedimmie maajh  hpehtimmesne   arjelsaemien

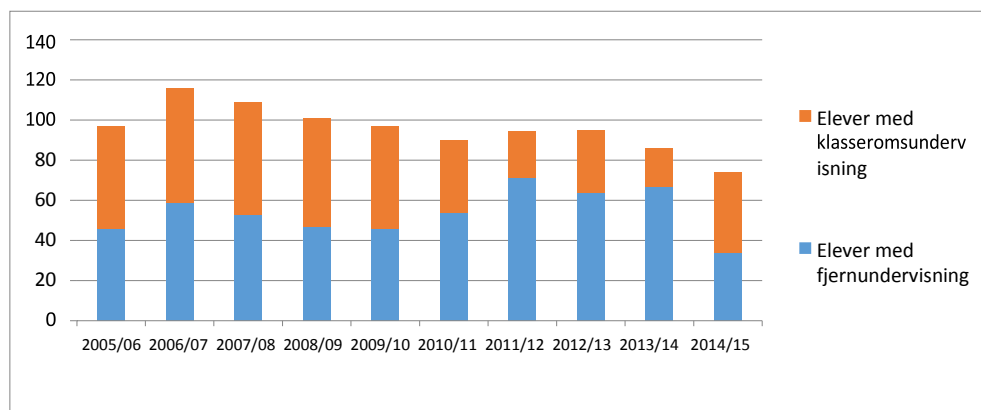

Figuvre 4.4 vuesehte learohkel  hkosne maadthskuvlesne j  h j  arhkelierehtimmesne   arjelsaemien g  elese. G  abpegen daltesisnie baelieh orreme gosse learohkel  hcoe l  ssanamme, men dej minngemes g  okte jaepiej learohkel  hcoe vaananamme. Daate seamma tendensem vuesehte goh learohkel  hkojde   arjelsaemien g  elesne dan stieres   ohpeht  mman.

Tabelle 4.6 Learohkel  hcoe   llesth   arjelsaemien g  elesne

	2005 /06	2006 /07	2007 /08	2008 /09	2009 /10	2010 /11	2011 /12	2012 /13	2013 /14	2014 /15
Learohkel��hcoe	97 (16)	116 (18)	109 (18)	101 (19)	97 (20)	90 (18)	94 (20)	95 (21)	86 (20)	74 (15)

Figuvre 4.5 Joekedimmie maajh  hpehtimmie j  h   ohpehtimmie klaassetjiehtjielisnie

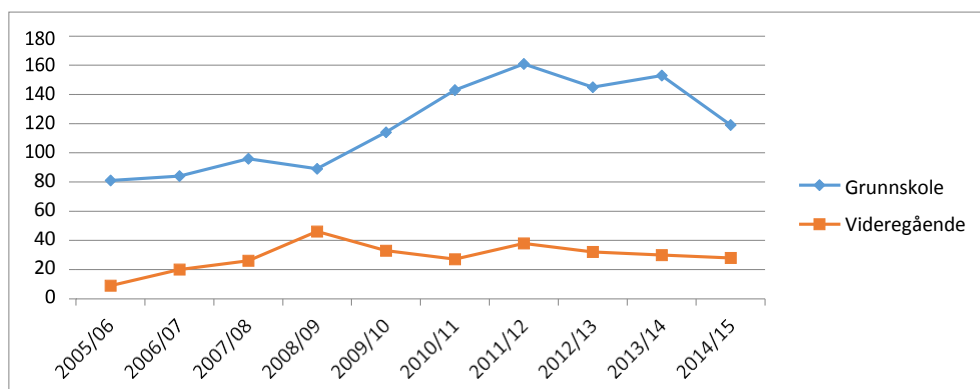
Figuvre 4.5 vuesehte maajh  hpehtimmie lea akte stoerre l  hcoe dehtie   llesth lierehtimmeste   arjelsaemien g  elesne. Muvhti jaepiej dellie dihte st  oemes bielie   arjelsaemien lierehtimmeste maajh  hpehtimmie. Aaj   arjelsaemien g  elese daate vuesehte

maajh  hpehtimmie lea joekoen vihkeles juktie gorredidh gaajhkh learohkh sijjen lierehtimmiereaktam saemien gielesne  adtjoeh.

Tabelle 4.7 Maajh  hpehtimmie  llesth

	2005 /06	2006 /07	2007 /08	2008 /09	2009 /10	2010 /11	2011 /12	2012 /13	2013 /14	2014 /15
Maadthskuvle	81	84	96	89	114	143	161	145	153 (3)	119 (3)
J��rhkedaltese ¹⁷	9	20	26	46	33	27	38	32	30	28
�llesth	90	104	122	135	147	170	199	177	183	147
Hospiteradimmie/Gielet- j��anghcoe	56	60	98	86	82	72	69	73	69	61

Figvure 4.6 Learohkel  hkoen evtiedimmie saemien maajh  hpehtimmiesne

Figvure 4.6 vuesehte maajh  hpehtimmie lea naa jiebne j  rhkeskuvlesne  llesth vuajname, mearan maadthskuvlesne akte stoerre lissiehtimmie orreme, mahte seamma jaepien goh dihte  llesth learohkel  hcoe l  ssani saemien gielesne, mearan dejtie minngemes jaepide dle aktem  llesth vaeniedimmie d  jreme saemien maajh  hpehtimmiesne maadthskuvlese.

4.4 Galhkuve

Tjaalege lea saemien maajh  hpehtimmie g  ehtjedamme aktene perspektijvesne luhkie jaepiej tj  rrh. Mijjiej libie vuajname evtiedimmie lea  nnetji baarohne j  hteme gosse lea learohkel  hkoen b  jre. Evtiedimmie maajh  hpeht  mman lea jeenjemasth seamkalaakan goh dihte  llesth learohkel  hcoe evtiedimmie saemien gielesne. Statistihke l  jhkan aaj vuesehte muvhtide jaepide, jih muvhtide saemien g  elide, dle maajh  hpehtimmie eevre vihkeles orreme ihke saemienlearohkh sijjen g  elelierehtimmie   dtjeme.

¹⁷ Goh aarebi neebneme ij meatan vaeltieh noerhtesaemien maajh  hpehtimmie j  rhkedaltesisnie.

Dan ávteste saemien maajhõõhpehtimmie joekoen vihkeles, jìh nov amma buajhkoes gosse dan jeenjesh staaride juhtieh, maajhõõhpehtimmie ahkedh vihkielábpoe sjædta ihke nasjovnaale ulmieh dáarjoehtimmien bijre saemien gielese, maahta illesovvedh.

4.5 Raerieh

Finnmaarihken fylhkenálma jìh Nordlaanten fylhkenálma tjuerieh maahtoelutnjemebarkojne jáerhkedh saemien maajhõõhpehtimmie lohkehtæjjide. Barkoe tjuara fokusinie utnedh dovne maajhõõhpehtimmiedidaktihkem, átnoem tehnikheles dirregijstie jìh saemien gielem, jìh tjuara aaj aalkoealmetjedimensjovnem gorredidh maajhõõhpehtimmesne. Vierhtieh tjuerieh maahtoelutnjemasse gáávnesidh. Sæjhta nuhteligs ároddh álkoelaantese vuartasjidh gusnie hijven vuesiehtimmieh gáávnesieh guktie hijven maajhõõhpehtimmie tjrrehte.

Tjuara mieriekrievenasside gorredidh dejtie mah maajhõõhpehtimmie faalehtieh guktie dah maehhtieh guhkiebasse soejkesjidh gosse edtjeh MØ-barkijh seehtedh. Bievnesh maajhõõhpehtimmien bijre goh lierehtimmiemaalle tjuerieh bátedh dovne skuvleaajhteridie jìh sliektide.

Refusjovneásie skuvleaajhteridie saemien maajhõõhpehtæmman tjuara tjarke læssanidh. Saemien maajhõõhpehtimmesne dejtie ellen nõöremes learohkide akte klahke byöroe viehkine ároddh lierehtimmesne dáastojeskuvlen luvnie.

Tjuara aktem ulmiestuveldh maahtoelutnjemem tjrrehtidh saemien maajhõõhpehtimmie lohkehtæjjide, ij goh unnemes dan ávteste vaenie jallh ij naan kuvsjefaalenassh maajhõõhpehtimmiedidaktihkesne lohkehtæjjaõõhpehtimmie. Saemien learohkh mah álkoelaantesne ároeminie byöroe seamma reaktam utnedh lissie saemienlierehtimmie áadtjodh naemhtie goh nõörjen learohkh mah álkoelaantesne ároeh reaktam utnieh lissie nõörjenlierehtimmie áadtjodh.

Lidteratuvrelæstoe:

Broderstad, Ann Ragnhild jìh Kjetil Sørli: «Bo- og flyttetrender i norsk-samiske kommuner gjennom 40 år i relasjon til sysselsetting» i: *Samiske tall forteller 5*. Saemien jülleskuvle, 2012

Lindberg, Tracey, Priscilla Campeau jìh Janice Makokis: “Indigenous Distance Education” i: *Cultural Survival 27.4* (Daelvien 2003).

Ny fag- og timefordeling. Ööhpehtimmiedirektovraate 2015

Rønning, Wenche: «Sørsamisk opplæring ved hjemmeskoler.» *NF-reektse* nr. 1, 2005. Nordlandsforskning

Samiske tall forteller 7. Saemien jülleskuvle, 2014

Solstad, Marit jìh jienebh «Samisk via fjernundervisning. Ei kartlegging og veien videre.» *NF-reektse 10/2012*. Nordlandsforskning

Todal, Jon: Samisk språk i barnehage og skule 2011/12. I: *Samiske tall forteller 5*. Saemien jülleskuvle, 2012

Wikipedia: <http://no.wikipedia.org/wiki/Fjernundervisning>